

TANÁRI TORZÍTÁSOK A TANULÓK MEGÍTÉLÉSÉBEN

Dávid Imre
Debreceni Egyetem
Pszichológiai Intézet

davidi@vipmail.hu

Hódmezővásárhely 2014. október 1.



Mottó: „A legtöbb, amit
gyerekeinknek adhatunk:
gyökerek és szárnyak.”

(Goethe)

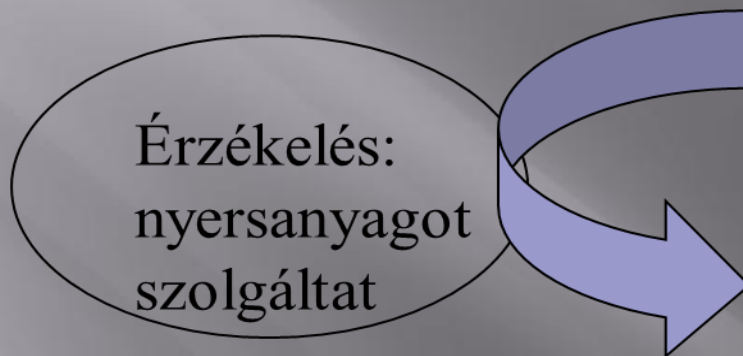




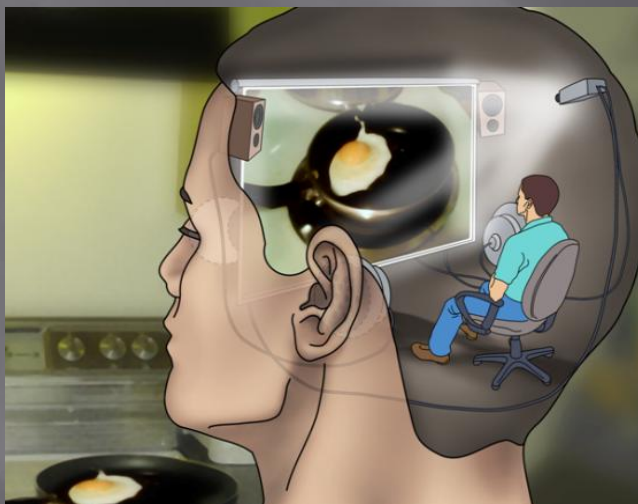
Milyen ember Ő?



A fizikai világ észlelése viszonylag egyszerű...



A lélek szeme
ezt „észleli”,
értelmezi, és ez
megjelenik
„tudatunkban”.



Bezzeg az emberek világa...



Egy laikus szociálpszichológus vélekedése...

„Image is everything.”

Andre Agassi



Őszől új tanuló érkezik az osztályba...

Mit gondolunk róla?



És róla...?



És róla...?



Torzítások a személypercepcióban

- ▣ **Holdudvarhatás** (Halo-effektus): az első benyomás, illetve észrevett jellemző az összes többi benyomásra kihat. Lehet negatív és pozitív egyaránt.

Vajon az udvaron szünetben látott kisfiú lesz a kis kedvencünk?



- ▣ **Kognitív disszonancia:** szeretjük, ha vélekedéseink, attitűdjeink konzisztensek, ellentmondások nélküli rendszert alkotnak.

Mindketten ötös dolgozatot írtak...

Ő is...

és

Ő is...



- ▣ **Projekció:** tudattalan elhárító mechanizmus. Saját gyengeségeinkkel nem szívesen szembe-sülünk, ezért a hibát, a negatívumot másnak tulajdonítjuk. Gyakran a diákokon csapódhat le. Milyen hatása lehet ennek napi 150 gyereket tanítva...?



- ▣ Tudattalan rokonszenv és ellenszenv: a diák neve, megjelenése, hanghordozása stb. esetleg régi negatív vagy pozitív érzéseket hív elő bennünk.

Rá emlékeztet...

Vagy inkább rá...

az új tanítványunk ?



Mit tegyünk Judittal? A vendégtanár Angol dolgozatok

A tanári elvárások hatása

Rosenthal és Jacobson klasszikus vizsgálata (1968.)

Pygmalion-effektus (önmagát beteljesítő jóslat)

Σ:

1. Eltérő tanári elvárások a tanulókkal szemben.
2. A különböző elvárások, attitűdök alapján eltérő tanári verbális és nonverbális viselkedés.
3. Az eltérő viselkedést a tanulók észreveszik.
4. Ennek alapján tudatosodik bennük, hogy a tanár mit vár tőlük.
5. Igazodnak az elvárásokhoz és e szerint teljesítenek.

Braun összegzi a kutatások tapasztalatait (1976.)

- ▣ A tanárok a vonzó megjelenésű gyerekeket okosabbnak, tehetségesebbnek tartják.
- ▣ A lányok viselkedését gyakrabban helyeslik, mint a fiúkét.
- ▣ A női tanárok a diáklányokat inkább tartják „ideális tanulónak”, mint férfi kollégáik.
- ▣ A tanárokat jobban befolyásolják a tanulóról kapott negatív információk.
- ▣ Magasabb elvárásaik vannak a középosztálybeli gyerekekkel szemben.
- ▣ A jól teljesítőkkel többet beszélgetnek, több időt töltenek, többet dicsérik őket.

A személyészlelés klasszikus elméletei

▣ Alaklélektani megközelítés (főként ASCH)

Az észlelés sorrendje: az első és utolsó benyomások fokozott jelentősége. „Skatulyázás” az iskolában:

Lásd: „A jó tanuló felel” „A rossz tanuló felel”

A központi vonás hipotézis: vannak olyan vonások, tulajdonságok, melyek sokkal jelentősebb mértékben befolyásolják az összképet.

„Az egész több, mint a részek mechanikus összegzése.”

A **szociális kíváncsiság**: a másik személyről szóló negatív, szociálisan kevésbé kíváncsító információk nagyobb súllyal esnek latba a másik személy megítélésénél.

Kiugró jellemzők: szépség, kedvesség hatása: egy negatív vagy pozitív tulajdonság fennállása esetén feltételezzük további negatívok vagy pozitívok meglétét is.

„angyalarcú kislányok” az iskolában

erőszakos, agresszív fiú lehet igazán jó tanuló kedvenc?

▣ A személyészlelés asszociációs elmélete

Feltételezések bizonyos tulajdonságok együttjárásáról: **burkolt (implicit) személyiségelméletek** (Bruner és Tagiuri). - másokról alkotott benyomásaink jobban összefüggenek a tulajdonságok általunk feltételezett együttjárásával, mint magával a valósággal.

- Nézzük a meséket! A jóság, szépség, becsületesség, a szerénység szinte mindig együtt jelenik meg.

A negatív szereplők pedig „természetesen” gyakorta csúnyák, önzők, hazugok és ravaszak is egyben.

A burkolt személyiségelméletek adják meg azokat a **főbb dimenziókat**, amelyek mentén megítéljük az embereket.

A diákok megítélésében leggyakrabban használt dimenziók az iskola világában:

- képességek, tudás (okos-buta)
- tanuláshoz való viszony (lusta-szorgalmas)
- magatartás (jó magaviseletű, rendes-rendetlen)
- bizonyos személyiségjellemzők (pl. jóindulatú-rosszindulatú)

A személyészlelés kognitív megközelítése

A személyes tapasztalatok és az ezek nyomán kialakuló vélekedések és cselekedetek **strukturált rendszerekbe** szerveződnek. Ilyen rendszerek a kategóriák, sémák, a forgatókönyvek és sztereotípiák.

Mi a hasznuk? Mire jók?

Ezen rendszerek alkalmazása révén csökken pszichés leterheltségünk, a világ észlelése egyszerűbbé válik.

Kategorizáció

- ▣ Egy kategória nem más, mint egy tulajdonság-készlet, melyet jellemzőnek tartunk a tárgyak, személyek valamely csoportjára.

Lába is van, tolla is van... Ez ugye madár???



- ▣ Az implicit személyiségelméletekben testet öltő tapasztalatok megerősödnek és elvesztik dimenzióális jellegüket.
- ▣ Nem fokozatok, mértékek lesznek immár, hanem merev kategóriák.

„kis eminens”: okos, szorgalmas és jó magaviseletű

„vagány”: lehet, hogy jó képességű, de rendetlen

Sztereotípiák

- ▣ A kategorizációval szorosan összefüggő és a személyészlelés pontosságát befolyásoló jelenség.
- ▣ Azon tulajdonságok összessége, melyeket egy adott szociális csoportra nézve jellemzőnek tartunk (Hamilton, 1991.).
- ▣ Faji, etnikai, csoportokra jellemző nézetek. Akár azonban hajviselet is: szőke nős viccek...
- ▣ Iskolában pl. „kollégisták”, „bejárósok”, focisták, „DÖK”-ösök stb.

AZ ELŐÍTÉLETES SZEMÉLYISÉG

Adorno-féle F-skála (mi lehet az F?)

Dogmatizmus, kommunizmus

J.P. Sartre: Egy vezér gyermekkorra

Robert Merle: Mesterségem a halál

És persze magának a megfigyelő
tanárnak a tapasztalatai,
attitűdjei, értékrendje stb.



2012.09.20.

91

Mit tegyünk tanárként?

- ▣ Több időt hagyjunk a benyomások feldolgozására! Ne ítéljünk rögtön!
- ▣ Törekedjünk minden információ felhasználására a végső benyomás kialakításakor!
- ▣ Próbáljuk meg tudatosan kontrollálni sztereotípiáinkat, előítéleteinket!
- ▣ Gyűjtsünk több forrásból információkat a tanulóról: kollégák, diáktársak, szülők stb. megkérdezése. Iskolapszichológus!
- ▣ Időről-időre „ellenőrizzük” a tanulóról alkotott véleményünket!

Végül egy merész ugrással...

„VAN EGY ÁLMOM...”

Martin Luther King

1968. 04. 04.



MEGVALÓSULT...

Barack Obama

2009. 01. 20.



További sikeres tanévet kívánok!

Köszönöm megtisztelő
figyelmüket!

